

OBRITNIKI USTVARIJO LEP KOS DOHODKA

Njihove in naše težave

Z dohodkom, ki ga ustvarjajo obrtniki v naši občini, se ne more meriti nobena izmed slovenskih občin. Znano je, sicer, da ima Maribor veliko obrtnikov in da jih v Kranju ni malo, da so Domžale močne, toda v občini Ljubljana Vič-Rudnik je preko 1.300 rednih obrtnikov in še okrog 300 popoldanskih. Ti obrtniki ustvarjajo v občini tudi znaten delež dohodka in po približnih izračunih predstavljajo dohodki od obrti (sem štejejo tudi družbena podjetja malega gospodarstva) okrog polovico vseh proračunskih dohodkov. Delež je torej tudi v absolutni številki velik, saj je na Viču tudi nekaj velikih delovnih organizacij. Ob vseh teh ugodnih številkah pa so še vedno utemeljene pripombe, da obrt ni razvita tako kot bi bila lahko. Za obrt bi bilo treba tudi nekaj narediti in to ne le po upravni poti. To je urejeno. Njenemu razvoju bi morali pomagati tudi urbanisti in vsi drugi, ki oblikujejo prihodnost občine. Že davno je pri nas preživetva miselnost, da je obrtnik nekaj škodljivega, nujno zlo in podobno, saj smo ugotovili, da je nujno potreben ne le kot storitveni obrtnik, temveč tudi kot dopolnilo industriji. Kot takšen pomaga razvoju celotnega gospodarstva in delež obrti v dohodku občine je dovolj zgovoren. Zato bo potrebno v naši občini posvečati še veliko pozornosti razvoju te panoge.

V najslabšem položaju je storitvena obrt. Referent za obrt pri občinski skupščini JURE PRETNAR pravi: »Vsi se čudijo, zakaj ni več čevljarjev, krojačev, vodovodarjev, ki bi bili pripravljeni zamenjati le pipo in vseh tistih obrtnikov, ki so v preteklosti postorili to ali ono malenkost v stanovanjih tega nevesčih ljudi. Poglejte: vodovodni inštalater gre na dom zamenjat

tesnilo v pipi ali podobno drobno uslugo. Za pot tja in nazaj, če je to zelo blizu, porabi pol ure. Dela je mogoče za 10 minut, materialni stroški so tesnilo in gorivo. Če bo stranki zaračunal 50 din, bo naročnik »bentil« nad draginjno, če mu bo zaračunal 100 din, pa se bo prišel pritožiti nad obrtnikom na občino. Ip kaj bi ostalo obrtniku od tistih 100 din po plačilu dajatev in vseh obveznosti? Ostalo

bi mu kakih 20 ali 30 din. Če bi zaračunal le 50 din, pa mu ne bi ostalo nič. Potem je lahko vsem jasno, zakaj ni storitvene oziroma uslužnostne obrti. Takšen obrtnik enostavno ne more preživeti, pusti vse skupaj ali pa se preusmeri v serijsko proizvodnjo. Tam pa seveda ni več časa za popraviljanje pip in druge malenkosti. Občani pa nergamo. Obrtnikom, ki opravljajo uslužnostne dejavnosti, enostavno ne pustimo »živeti« in jih sami silimo z našim davčnim sistemom v proizvodnjo. Posledice občutimo vsi.

Znanec mi je pred meseci jedikoval, da potrebuje omarico, ki je v trgovini ne dobi. Hodil je od mizarja do mizarja in povsod so se mu le ljubeznivo nasmehili in mu povedali, da se s tem ne ukvarjajo. Po nekaj tednih letanja sem in tja je našel končno šušmarja, ki mu je to napravil. Ta šušmar ni dal družbi nič, saj ne plačuje ne davka in ljudje ga še podpirajo, češ saj drugače pa sploh ne bi mogli nič dobiti!«

In kakšna bi bila rešitev?

»Za razvoj storitvene obrti bi bilo treba narediti več stvari. Velik problem so lokali. Teh je premalo in mnogi obstoječi so neprimerni. Obstoječi lokali so tudi izredno dragi. Mislim, da bi morali v vsakem novem stanovanjskem naselju odmeriti tudi določen prostor za obrt in sicer storitveno. Tako bi imeli v naselju krojača in šiviljo, pa čevljarja in kemično čistilnico itd. Najemnine bi morale biti seveda primerne in ne oderuške. Drugi spodbujevalec pa bi moral biti davčni sistem. Obrtnike, ki opravljajo storitve, bi morali obdavčiti minimalno. Če govorim na pamet, naj bi to npr. izgledalo tako, da plačuje takšen obrtnik letni pavšal dva ali tri tisoč dinarjev, vendar lahko opravlja le uslužnostno obrt. To bi morali potem tudi redno in pogosto nadzorovati. Tem obrtnikom ne bi smeli dovoliti kakršnekoli proizvodnje, temveč čisto storitev. Če bi se kdo tega naveličal in želel začeti s proizvodnjo, pa bi mu spremenili davke na normalne obstoječe. Seveda bi morali pri takšnem sistemu izvajati zelo ostro in natančno kontrolo. Prepričan sem, da bi bil uspeh na dlani in bi ljudje lahko dobili obrtnika, ki ga nujno potrebujejo.«

Kako pa se vključujejo obrtniki-zasebniki v različne družbene akcije kot je podpisovanje družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov?

»Lani je bilo na začetku slabo. Poznati je treba namreč mentaliteto določenega sloja — predvsem starejših — obrtnikov. Ko dobijo pismo od »občine«, pogledajo, če je v njem položnica in jo vzamejo ven in plačajo. Vedo, da tu ni pomoči in se za ostalo sploh ne zanimajo. Ti seveda vse ostale priložene papirje vržejo v koš. Če položnice ni, pa gre vse skupaj preč. Tako je bilo tudi s sporazumi, saj so le redki, ki berejo. Tisti, ki so prebrali, so podpisali! Nekaj je zavesti, nekaj pa je bilo strahu, češ saj bo sicer kaj narobe in me bodo »privili«! Ker smo upoštevali vse to, smo se z vsemi obrtniki pogovarjali. Razgovori so nadomestili pisanje, ki je romalo v koš. Potem je bilo podpisanih sporazumov 94 odstotkov in smo imeli najboljši rezultat v Ljubljani. Sedaj je spet nekaj težav, vendar ne zaradi tega, ker ne bi bili pripravljene prispevati, temveč pravijo: »pa kako, saj sem že lani podpisal in torej le pošljite položnico«. Nikakor se ne sprizajmijo z zakonom, da pač morajo vsako leto posebej podpisovati. To se jim zdi izguba časa in zato prihajajo do občasnih kratkih stikov, saj so »siti letanja po občini«.

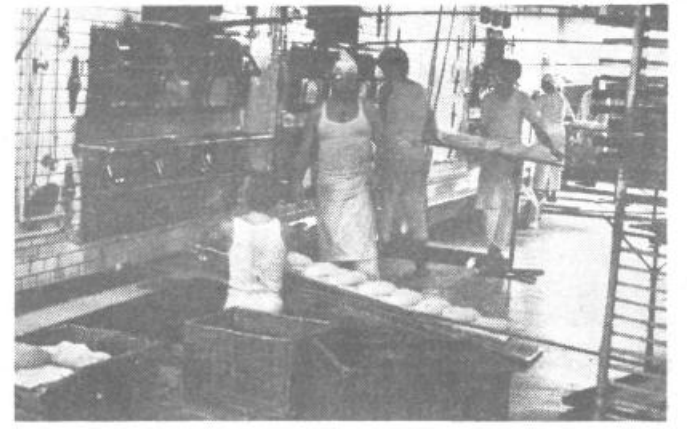
Veliko stvari je torej mogoče urediti z dobro voljo...

»Poglejte primer zdomcev. Vabimo jih nazaj in obetamo vse. To že nekaj časa. V praksi je seveda precej drugače in večkrat tudi v teoriji. Zdomcev lahko brezplačno uvozi stroje za svojo obrt šele, ko dobi potrdilo občine oziroma obrtno dovoljenje. Obrtno dovoljenje pa po drugem zakonu dobi lahko le tisti, ki ima svoje stroje. Začaran krog. To sedaj rešujemo na ta način, da izdajamo neka začasna potrdila, ki zadostujejo za carino in potem šele prava dovoljenja. Tega se poslužujemo z obojestransko dobro voljo. Toda čemu je to sploh treba reševati na tak način, z igranjem slepih miši, ko je stvar politično povsem jasna, predpisi pa so si nasproti!«

Kaj bi bilo mogoče reči o obrtnikih in njihovem odnosu do družbenopolitične skupnosti in družbe na sploh?

»Pri nekaterih živi še vedno negativna podoba obrtnika. To je nesmisel! Ko je bil potres v Posočju, so viški obrtniki sami ponudili takoj pomoč — prej kot marsikdo drug! Opravili so brezplačno veliko transportnih opravil in kot celota so povsem obnovili hišo ostarelemu borcu iz Posočja. Obrtnike je najti kot podpirne člane in aktivne člane vrst organizacij, torej se vključujejo v družbo vse bolj in to je prav,« pravi Jure Pretnar.

MILOVAN DIMITRIČ

Peči, kakršne so imeli pred 30 in več leti. Sodobnejši način proizvodnje v pekarni Center je že na ozorju

BOLJŠA ZALOŽENOST S KRUHOM?!

Kakšen bo novozgrajeni obrat in kako naj bi izvajali dnevno peko kruha, sta bili glavni temi pogovora z Borutom Čibejem, vodjo proizvodnje in razvoja v TOZD Pekarna—Center, DO Emona Merkur, ki ima svoj sedež na Tržaški 90. Med ogledom proizvodnje kruha, ki je še vedno napol obrtniška, smo si zapisovali njegove pojasnitve.

V naslednjem letu bodo pričeli z novogradnjo oziroma rekonstrukcijo obrata na Tržaški. S tem bodo izboljšali pogoje za delo in povečali kapacitete ter tako ustvarili ugodna tla za prehod na dnevno peko. Živo delo se bo zmanjšalo, saj bo večina proizvodnje tekla linijsko. S tem bodo deloma tudi rešili problem delovne sile. Zemljišče za novo gradnjo, ki bo ob starem obratu na Tržaški 10, so že odkupili in ga komunalno ter urbanistično uredili. To bo montažna stavba velikosti 60 krat 20 metrov. Celotna investicija naj bi veljala 29.886.000 dinarjev, v starem obratu pa bodo proizvajali le še tiste pekarske izdelke, ki zahtevajo veliko ročne obdelave, kot sta na primer domači in kmečki kruh. Oprema v novem obratu je večinoma izdelana doma, le nekaj dopolnilnih strojev bodo morali uvoziti.

Pogoji za ukinitve nočnega dela bodo torej dani. Zjutraj naj bi pekli za popoldne in zvečer za naslednje jutro. Proizvodnja bo tekla od štirih zjutraj do večera. Oskrba s svežim kruhom prek celega dne bo z novim načinom mnogo boljša. Seveda bo pekarna imela s tem več stroškov, saj bodo kruh dostavljali v trgovine večkrat na dan kot do sedaj. Bojazn, da bo jutranji kruh sicer star, je odveč, saj že danes na primer črni kruh pečejo opoldne za naslednje jutro. Z dodatki, ki jih pozna sodobna tehnologija, nekaj dneva svežost kruha ni več problem. Zal pa jo le redko uporabljajo, saj so finančno preobremenjeni. Pri kilogramu osnovnih vrst kruha imajo od 1 do 1,53 din izgube, ki jo rešujejo s proizvodnjo peciva in ročno izdelanih posebnih vrst kruha, ki imajo ekonomsko ceno.

Za ukinitve nočnega dela je nujen dogovor v celotni ljubljanski regiji, ki ga poleg »Centra« in »Žita« pokriva še pekarni iz Grosupljeja in Škofje Loke.

Le s skupnim dogovorom bodo težave lahko res uspešno reševali. Nujno morajo namreč rešiti problem dohodkovnih odnosov, urediti otroško varstvo (poreč problem predvsem pri mlajših) in še bi lahko naštevali. Z uvedbo dnevene peke bi lahko uvedli topli obrok in zaposlili tudi žensko delovno silo. Glavno besedo bo pri koordinaciji morala imeti žitna skupnost, katere delovanje pa ni staln! To pa je že tema za drug razgovor.

IVO BREČIČ

DNEVNA PEKA

ZA IN PROTI

Peki želijo uvesti dnevno peko. Glavno delo naj bi se pričelo ob četrti uri zjutraj. Pecivo bo pečeno ob 5. uri, kruh pa ob 6. uri. Nekoliko kasneje bo žc. na policah v trgovinah. Povprašali smo občane, kaj menijo o tem.

PAVLE PIŠKUR: pek: »Prostori so premajhni, toplenga obroka zaradi specifičnosti proizvodnega procesa nimamo. Zdravje imamo stalno ogroženo, saj smo zaradi vročine mokri, preko nas pa piha. Ponoči delamo, podnevi spimo in takrat, ko imajo drugi čas za razvedrilo, moramo počivati ali delati. Tudi ob nedeljah moramo na delo. Kvalificiranost je zelo nizka; primanjkuje predvsem kvalificiranih pekov, starih od 30 do 40 let. Večina VKV kadra je tik pred upokojitvijo. Z dnevno peko pa bi bili številni problemi manj pereči.«

JOŽE GLIHA, prevoznik: »Moje delo se začne ob 5. uri zjutraj. Teško bi vse dopoldne zdržal brez jela, kruh pa je osnova jedi. Imamo pač svoje poklice in ne moremo gledati, kaj bi bilo komu lažje. Kruh moramo zato imeti že zjutraj in dnevna peka torej ne pride v poštev.«

MARIJA CANKAR, prodajalka: »Po novem sistemu naj bi imeli svež kruh od 8. ure dalje. Največ peciva prodamo v času malice, kruh pa že sedaj mnogi kupujejo, ko gredo z delo. Menim, da bi nov način peke lahko stekel. Zjutraj ni velikega navala, razen za žemlje za malico. Ljudje so namreč navajeni, da kruh za malice kupujejo v zgodnjih jutranjih urah pred odhodom na delo. Tudi prodajalcem bi bilo lažje, saj ne bi začeli z delom tako zgodaj kakor sedaj.«

ASJA LETIČ, gospodinja: »Nov način peke in prodaje kruha mi ne bi bil všeč. Ko zgodaj zjutraj odhajam v mesto po nakupih za kuho, sproti kupim tudi kruh. Tako pa bi morala sredi dopoldneva ponovno v trgovino le zaradi kruha.«

Ivo Brečić

Pavle Piškur

Jože Gliha

Marija Cankar

Asja Letič

KORISTNO ZDRUŽENJE OBRITNIKOV

Društvo obrtnikov občine Ljubljana Vič-Rudnik oziroma po novem, združenje, ni stara stvar. Obstaja komaj nekaj let, vendar je v tem času uspelo zaživeti v polni meri in se tudi uveljaviti tako v sami panogi obrti kot tudi v družbeni skupnosti. To društvo je omogočilo aktivno vključevanje njegovih članov v reševanje problemov te panoge in sploh v vključevanje v družbenopolitično življenje. Odkar obstoja v naši občini to društvo, se je marsikaj premaknilo na bolje in delavni člani društva oziroma združenja imajo lepe načrte za prihodnost. Nekateri cilji so povsem realno dosegljivi, če se bodo zanje zavzemali organizirano. Takšen namen pa viški obrtniki imajo, saj so po svoji organiziranosti vedno bolj vzor ne le v ljubljanskem temveč tudi v slovenskem merilu.

O položaju združenja oziroma dosedanjega društva smo se pogovarjali s predsednikom letega. FRANC ŠEBENIK — obrtnik z livarno, uživa nesporen ugled med stanovskimi tovariši. Povedal nam je:

»Mislim, da so v preteklosti večkrat gledali na nas zaradi nekaterih posameznikov v naših vrstah kot na škodljivce. Mislim, da smo že dokazali, da to nismo, in zato tudi uživa obrt vse več podpore tako v ekonomskih kot tudi političnih programih. Seveda pa moramo tudi mi koristiti razvoju družbe. Tega se mora zavedati vsak posameznik v naših vrstah, saj je pri nas zaradi narave dela važna zavest posameznika. Veliko ljudi se zanima in to je očitno pri delu. Ko smo delali anketo, kdo bi bil pripravljen sodelovati v delu združenja, je le osem odstotkov obrtnikov napisalo, da niso pripravljeni. Nekateri pa so prosili za manj izpostavljene funkcije ali delo, ker enostavno niso tega vajeni. So znani kot pridni in sposobni delavci, vendar se v takšnem družbenem življenju ne znajo prav obrtniti. Z vključevanjem v delo društva jih bomo privadili k temu in to je nedvomno nekaj pozitivnega. Nekateri so prav sramežljivi, saj jih vidim, da pordečijo, če morajo spregovoriti le manjši skupini ljudi.

Na področju naše občine obstaja tudi posebna osnovna organizacija ZK obrtnikov. Njeni člani in tudi drugi se aktivno vključujejo v delo na terenu in mnogi člani našega združenja so aktivni delavci v krajevnih skupnostih in njihovih organih.

Sedaj smo temeljito pripravljali preobrazbo našega društva. Ne gre le za drugo ime, temveč tudi druge naloge, ki so v tesni zvezi z novim obrtnim zakonom. Novi zakon predvideva, da je vsak obrtnik že s svojim statusom član združenja. Združenje pa bo imelo nekatere pravice in bo olajšalo nekatere stvari. Lahko bo združenje podpisovalo samoupravne sporazume in družbene dogovore v imenu vseh in tako bo odpadlo tisto tekanje, ki gre mnogim našim članom »na živce«. Naše združenje bo prilagojeno zakonu o združenem delu in sodobnim tokovom družbe. Skupščina združenja bo štelala okrog 75 članov, izvršni odbor pa 17. Imeli bomo seveda vse potrebne odbore in komisije. Tako organizirani pa bomo imeli še večjo možnost, da se bomo zavzemali za naše predloge in se borili za uresničitev nekaterih naših zahtev.

MILOVAN DIMITRIČ

Franc Šebenik

tem tudi industriji. Veliko naših članov je povezanih z industrijskimi organizacijami in dopolnjujejo njihov program.

Z novim obrtnim zakonom se bo krog naših članov tako še razširil, saj bodo lahko poslej člani tudi tisti s popoldansko obrtjo. Že doslej smo sodelovali pri vrsti pomembnih odločitev. Sodelovali smo pri pripravi odloka za davek občanov in pri izdelavi plana razvoja do leta 1985.

Pri pripravi predloga razvoja obrti smo bili prav tako vključeni. Tu smo skušali zagotoviti prostor za uslužnostne dejavnosti v novih zadidnih naseljih in zagotoviti še druge nove obrtne cone. Predlagali smo, da bi bila obrtna cona še v južnem predelu Tržaške ceste ob progi. Naše združenje ima torej še veliko nalog in tako tudi precej možnosti za razvoj združenja, hkrati s tem pa tudi razvoj obrti kot panoge v celoti,« ocenjuje Franc Šebenik.